

**Udruženje žena Peščanik
u saradnji sa Mrežom žena Rasinskog okruga**

**„AKO SVETLI U KNEGINJE MILICE
NE SVETLI U RADOJA KRSTIĆA. I OBRNUTO.“**

Priredile: Sanja Petković i Snežana Jakovljević

Kruševac, mart 2026.

UVOD

Ova publikacija nastala je na osnovu razgovora, koje su aktivistkinje *Udruženja žena Peščanik* tokom jeseni i zime 2025 - 2026. vodile sa 66 žena u Rasinskom okrugu, koje žive u 7 naselja: Boturići u opštini Aleksandrovac, Brus, Čićevac, Varvarin, Trstenik, selo Modrica u blizini Kruševca i u Kruševcu.

Reč je o razgovoru i susretima sa aktivistkinjama ženskih prava, preduzetnicama, odbornicama u skupštinama opština, penzionerkama, studentkinjama, nezaposlenim građankama, različitih godina starosti. Cilj ovih susreta, koji su bili organizovani u formi radionica, u saradnji sa Mrežom žena Rasinskog okruga, bio je da se kroz delimično struktuirane razgovore dođe do saznanja kako građanke u Rasinskom okrugu vide pitanje bezbednosti, kao i kakva je njihova percepcija lične i bezbednosti u zajednici u kojoj žive, ali i šire. Stoga publikacija predstavlja vrstu svedočanstva o životu i svakodnevi određeni broj žena u jugoistočnom delu Srbije. Ona je, istovremeno, o dokument o radu i aktivnostima Udruženja žena Peščanik i Mreže žena Rasinskog okruga na osnaživanju i povezivanju žena i jačanju ženskog pokreta.

Sadržaj publikacije podeljen je na tri celine. U prvoj celini je reč o konceptu ljudske bezbednosti i načinu vođenja razgovora sa ženama na radionicama. Drugi deo publikacije odnosi se na stavove sagovornica o stanju ženskog pokreta i tela i mehanizama za rodnu ravnopravnost u okrugu. Treći deo publikacije obuhvata raznovrsnost bezbednosnih rizika i izazova koje su učesnice razgovora identifikovale i prepoznavale tokom razgovora.

NOTA ZAHVALNOSTI

Zahvaljujemo građankama i aktivistkinjama u Rasinskom okrugu, sa kojima smo imale privilegiju da zajedno promišljamo pitanje bezbednosti i svakodnevicu žena u sredini u kojoj živimo, kao i saradnicama, članicama *Mreže žena Rasinskog okruga* na pronalaženju i organizovanju bezbednog prostora za razmenu informacija, iskustava i mišljenja.

Posebno zahvaljujemo Milijani Dimitrijević, studentkinji grafičkog dizajna na Univerzitetu u Novom Sadu na sjajnim ilustracijama, kojima je opremljena ova publikacija. Hvala, takođe, firmi "InArt" i dizajneru Radovanu Vučkoviću, koji je svojim iskustvom pomogao da publikacija dobije konačni oblik.

Zahvaljujemo Agenciji Velike Britanije za razvoj i *Fondaciji za mir i rodnu ravnopravnost Kvinna till Kvinna*, na podršci za realizaciju projekta „Zajedno za ženska prava“, u okviru kojeg su organizovane radionice sa građankama i sačinjena ova publikacija uz napomenu da je za sadržaj publikacije odgovorno isključivo *Udruženje žena Peščanik*.

AKO SVETLI U KNEGINJE MILICE NE SVETLI U RADOJA KRSTIĆA. I OBRNUTO.

To je kazala Sofija.

Jelena je kazala da je podignut prag tolerancije na nebezbednost.

Andrijana je kazala da u je u Srbiji nebriga za građanke i građane systemska.

Katarina je kazala da su izvor nebezbednosti nestručne osobe koje su postavljene da vode institucije i ustanove.

Tanja je kazala „*U blatnjavim cipelama idemo na posao*“.

Anica je kazala: „*Kad se kaže bezbednost, ja nemam asocijacije na bezbednost nego na nebezbednost.*“

Danijela je kazala: „*Od pada nadstrešnice u Novom Sadu stalno gledam gore*“.

KONCEPT LJUDSKE BEZBEDNOSTI

Mir nije (samo) odsustvo rata. Mir podrazumeva bezbednost kao dostojanstvo i slobodu ljudi od siromaštva i straha. Koncept ljudske bezbednosti je pristup „orijentisan na ljude“ i obuhvata poštovanje ljudskih prava i vlast, koja odgovorno stvara uslove, u kojima će svaki pojedinac i pojedinka imati mogućnost da izaberu svoj put i ostvare svoj potencijal.

Koncept ljudske bezbednosti prepoznaje sledeće oblasti i nivoe bezbednosti:

- Ekonomsku bezbednost: zaposlenost, sigurnost zadržavanja radnog mesta, dobri uslovi rada, jednaki prihodi, mreže socijalnog osiguranja, adekvatan prostor za život, zarada za hranu i druge životne potrebe.
- Bezbednost hrane: dostupnost zdravstveno ispravne hrane, dovoljno hrane, poštovanje standarda u obezbeđivanju i izradi hrane;
- Zdravstvenu bezbednost: zaštita od bolesti, pristup zdravstvenim službama, dostupnost zdravstvenih institucija, dovoljno lekova, smeštajnih kapaciteta, lekara i medicinskog osoblja, standardi u lečenju;
- Bezbednost životne sredine: zdravo okruženje, dovoljno vode i hrane, adekvatna zaštita ljudi u kriznim situacijama, briga o kvalitetu vode, vazduha i zemljišta, očuvanje eko sistema, šuma, reka
- Ličnu bezbednost: fizički integritet, zaštita i mehanizmi za sprečavanje svake vrste nasilja
- Bezbednost zajednice: mir, poštovanje različitosti, tolerancija, prevencija i sprečavanje sukoba
- Političku bezbednost: poštovanje ljudskih prava i svega što ona podrazumevaju

MEĐUNARODNA I ZAKONSKA REGULATIVA SRBIJE ZA UNAPREĐENJE PRAVA ŽENA, RODNE RAVNOPRAVNOSTI I ZAŠTITE OD RODNO ZASNOVANE DISKRIMINACIJE I NASILJA

- *CEDOW Konvencija*¹ – U Preambuli Konvencije se kaže da države članice Saveta Evrope moraju da preduzmu potrebne mere za otklanjanje diskriminacije žena uključujući i izmene i/ ili ukidanje postojećih zakona, propisa, običaja i prakse, koji predstavljaju diskriminaciju.
- *Konvencija Saveta Evrope za sprečavanje i suzbijanje nasilja prema ženama i nasilja u porodici*² – zasniva se na 4 stuba: prevencija nasilja, zaštita od nasilja, procesuiranje i kažnjavanje počinitelaca nasilja i koordinisane politike, odnosno holistički pristup borbi protiv nasilja prema ženama. Srbija ju je potpisala 2012, ratifikovala 2013, a primenjuje se zvanično od 2014.
- *Rezolucija Saveta Bezbednosti Ujedinjenih Nacija 1325, Žene, mir, bezbednost*³, 2000, definiše i zahteva veće učešće žena u odlučivanju o miru i u obnovi zajednice nakon sukoba. Zajedno sa 9 pratećih rezolucija, poziva na zaustavljanje i kažnjavanje seksualnog i drugog nasilja prema ženama i deci u ratu. Predviđa i traži više žena u specijalnim mirovnim misijama pri Ujedinjenim nacijama.

Opšta bezbednost žena i zaštita od diskriminacije i nasilja u porodici regulisana je i strategijama i zakonima Republike Srbije, koji imaju za cilj da unaprede ženska ljudska prava i status žena u društvu,

---

¹https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_o_eliminisanju_svih_oblika_diskriminacije_ze_na.html

² Ova konvencija poznata je u javnosti i kao Istanbulska jer je usvojena u Istanbulu 2011; chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/1680462540

³ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/720/18/pdf/n0072018.pdf

smanje diskriminaciju i povećaju njihovu ulogu u procesima odlučivanja. Ustav Srbije⁴ garantuje jednakost žena i muškaraca (član 15) i predviđa mogućnost preduzimanja mera za otklanjanje diskriminacije (član 21). Zakoni koji doprinose bezbednosti žena su: Krivični zakonik, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, Porodični zakon i svi zakoni koji imaju veze sa regulisanjem pitanja nasilja u porodici i zabranom diskriminacije po bilo kojem osnovu uključujući i pol.

ŽENSKA PRAVA U SRBIJI U AKTUELNOM TRENUTKU – OPŠTA ZAPAŽANJA

Na zahtev Zaštitnika građana, kojem su prethodili napadi na rodno senzitivni jezik iz univerzitetskih krugova, npr. Matica Srpska Novi Sad, iz medija, posebno tabloida bliskih vladajućem režimu i vrha Srpske pravoslavne crkve, („slučaj Porfirije⁵), Ustavni sud Srbije je juna 2024. suspendovao Zakon o rodnoj ravnopravnosti iz 2021. uz obrazloženje o potrebi preispitivanja ustavnosti pojedinih odredaba. Niti su odredbe zvanično preispitane u međuvremenu, niti se Ustavni sud više oglasio o Zakonu.

U drugom izveštaju GREVIO Komiteta, avgust – septembar 2025, za praćenje implementacije Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju nasilja prema ženama i u porodici u Srbiji, konstatuje se da sprovođenja zakona u Srbiji nisu zadovoljavajuće. Nije obezbeđeno ni stabilno i kontinuirano finansiranje rada na prevenciji i suzbijanju rodno zasnovane diskriminacije i nasilja. GREVIO je Vladi Srbije dostavio niz preporuka⁶ u cilju otklanjanja uočenih propusta. Vlada Srbije odgovorila je obećanjem da će osvetnička pornografija postati krivično delo⁷, a definicija silovanja biti usklađena sa definicijom u Istanbulskoj konvenciji⁸.

U proleće 2025. donet je Treći Nacionalni akcioni plan⁹ za implementaciju Rezolucije 1325, koji će važiti do 2027. U *Planu* nema reči o anti-rodnom/im pokretu/ima kao pretnji po bezbednost žena, demokratiju i ljudska prava uopšte, kao ni o bezbednosti braniteljki ljudskih prava. Ženske grupe pominju se kao partnerke u oblasti *Zaštita i oporavak*, u aktivnostima na prepoznavanju potreba i prioriteta žena u vanrednim situacijama i učešća u radu lokalnih štabova za vanredne situacije, kao i u edukaciji žena i devojčica o pitanjima ranjivosti na internetu.

Konflikti devedesetih i njihovi odjeci i posledice u bivšoj Jugoslaviji nisu dovoljno prepoznati niti od zvaničnika niti u javnosti kao izvor trauma za učesnike, ali i čitavo društvo. Nagomilane količine

---

⁴ https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html

⁵ <https://vreme.com/vesti/patrijarh-porfirije-u-novoj-ofanzivi-na-rodno-senzitivni-jezik/>;
<https://www.slobodnaevropa.org/a/spc-zene-rodno-osetljiv-jezik/32370740.html>;
<https://www.021.rs/info/srbija/363354/porfirije-o-rodno-senzitivnom-jeziku-i-istanbulskoj-konvenciji-ekstremno-nasilje-nema-koristi>

⁶ <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-building-trust-by-delivering-support-/4880289a48>

⁷ <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/080825/080825-vest2.html>

⁸ <https://www.insajder.net/vesti/vujic-obljuba-bez-pristanka-nece-biti-posebno-krivico-delo-vec-u-okviru-silovanja>

⁹ (https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/nap_2025_2027_1745589659.pdf)

ilegalnog oružja¹⁰ u rukama civila predstavljaju jedan od ozbiljnijih bezbednosnih rizika, posebno za žene i decu. U zemlji se u 2025. dogodilo 15 femicida; u prva dva meseca tekuće godine beležimo tri ubistva žene. Država ne finansira rad specijalizovanih ženskih servisa ili to čini sporadično. Novac prikupljen od odlaganja krivičnog gonjenja¹¹ uključujući i slučajeve nasilja prema ženama, kao i sredstva iz budžeta po konkursima neretko se dodeljuju nevladinim organizacijama za koje se sumnja da su bliske vladajućim strukturama. Silovanje, menstrualno siromaštvo, akušersko nasilje i uslovi u porodilištima, uprkos pokretu „Nisam prijavila“ i hrabrim građankama, koje su javno progovorile o svojim iskustvima i dalje su tabu tema.

Nakon pada nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu 01. novembra 2024. u Srbiji je počela studentska i građanska pobuna protiv korupcije sa zahtevima za imenovanje i procesuiranje odgovornih za smrt 16 ljudi. Građanke, koje su u protestima bile veoma aktivne platile su i plaćaju visoku cenu učešća u pobuni. Bile su prebijane, vređane, psovane, povređivane. Novinarkama su otimani mikrofoni i gurane su dok su izveštavale sa ulica. Aktivistkinjama ljudskih prava inspektori su pregledali privatne bankovne račune. Učiteljice, nastavnice, profesorke su kažnjavane neisplaćivanjem zarada, prebacivanjem na niža radna mesta, otpuštanjem. Studentkinje su stradale od huligana i batinaša jednako kao i od policijskih pendreka. Policija je studentkinje šamarala, udarala, vukla za kosu, pretila silovanjem. Ona policija od koje se očekuje da štiti građanke od nasilja.

Uprkos tome, studentkinje i građanke nisu odustajale. Organizovale su se u grupe i zborove, podnosile tužbe, štrajkovale glađu, govorile, u medijima i na ulicama. Aktivistkinje ženskih prava organizovale su tribine, radionice i treninge, koristile online platforme za širenje informacija o dešavanjima u zemlji, posramljivale autore mizoginih izjava i ponašanja, stajale uz napadnute, osuđivale nasilje i podnosile predloge za promenu zakona, za uvođenje novih krivičnih dela. I sve to dok su obavljale redovne aktivnosti uključujući i pružanje specijalizovanih usluga ženama sa iskustvom porodično partnerskog nasilja. *Evropski ženski lobi i Asocijacija ženskih organizacija Evrope koje se bave pitanjem rodno zasnovanog nasilja*, WAVE su se na inicijativu ženskih grupa u Srbiji obratile Evropskoj uniji sa zahtevom da podrži studentkinje, profesorke i građanke koje protestuju protiv korupcije i za prestanak represije prema njima. WAVE je zahtevao i hitno vraćanje i sprovođenje Zakona o rodnoj ravnopravnosti u Srbiji i *“punu zaštitu braniteljki prava žena i feminističkih organizacija.”*

---

¹⁰ Procena je da u Srbiji ima više pod 1,5 miliona komada ilegalnog i 1,1 milion komada legalnog oružja. <https://bezbednost.org/publikacija/oruzje-ponovo-na-meti-2/>

¹¹ Odlaganje krivičnog gonjenja, Član 283 - Javni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična dela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, pod određenim uslovima (pogledati do kraja član 283). Sredstva iz stava 1. tačka 2) ovog člana dodeljuju se humanitarnim organizacijama, fondovima, javnim ustanovama ili drugim pravnim ili fizičkim licima, po sprovedenom javnom konkursu, koji raspisuje ministarstvo nadležno sa poslove pravosuđa. Izuzetno, Komisija može, na zahtev fizičkog lica, bez sprovođenja javnog konkursa, predložiti da se sredstva iz stava 1. tačka 2) dodele radi lečenja deteta u inostranstvu, ako on a nisu obezbeđena u Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje. Odluku o raspodeli ovih sredstava donosi Vlada.

ŽENSKA PRAVA U RASINSKOM OKRUGU – JAVNE POLITIKE I REALNOST

Grad Kruševac je centar i sa oko 110.000 stanovnika i stanovnica na širem gradskom području najveće naselje u Rasinskom okrugu, koji čini još 5 opština: Aleksandrovac, Brus, Trstenik, Varvarin i Čičevac, od kojih najmanja, Čičevac, ima oko 10.000, a najveća, Trstenik, oko 50.000 žitelja / žiteljki.

Na čelu 4 od 6 lokalnih samouprava su žene. U opštinskim većima, međutim, one su manjina, npr. u opštini Brus, svih 5 članova veća su muškarci, dok su u Kruševcu od 9 članova veća, 2 žene. Gradovi u okrugu potpisali su Evropsku povelju o rodnoj ravnopravnosti¹², koja je važna i zbog toga što prepoznaje, u članu 21 – *Sigurnost i bezbednost*, da se žene i muškarci zbog različite socijalizacije i načina života suočavaju sa različitim bezbednosnim rizicima i prioritetima. U vezi sa tim, potpisnica Povelje se obavezuje da će: *a) iz perspektive roda analizirati statistiku, koja se tiče broja i modela incidenata..., koji utiču na bezbednost ili sigurnost žena i muškaraca; b) razviti i sprovesti planove strategije i aktivnosti... u cilju poboljšanja praktične bezbednosti i sigurnosti žena i muškaraca, kao i smanjenja njihovog doživljaja sigurnosti i bezbednosti.*

Tela za rodnu ravnopravnost formirana su u gradovima okruga, ali je njihova aktivnost, uglavnom, zanemarljiva. Izuzetak je, donekle, Kruševac koji ima 3 mehanizma za rodnu ravnopravnost - Savet (osnovan 2020. kao nezavisno telo), skupštinsku komisiju, a imenovana je i osoba za rodnu ravnopravnost. Nije, međutim, jasno ko se čime i kako bavi. Akcioni plan za unapređenje rodne ravnopravnosti usvojile su 3 lokalne samouprave, Kruševac za period 2024 – 2027, Čičevac (2023 – 2026) i Aleksandrovac (2021 – 2025). Nakon što je država donela Zakon o sprečavanju nasilja u porodici¹³, pri javnim tužilaštvima formirane su grupe za koordinaciju i saradnju u sprečavanju nasilja u porodici. Tužilaštva ne pozivaju ženske organizacije na sastanke niti sa njima iniciraju saradnju, iako Zakon to preporučuje. Inače, broj korisnica SOS telefona Udruženja žena Peščanik u 2025. bio je 73.

Tela i mehanizmi za bezbednost

U razvojnim dokumentima lokalnih samouprava u okrugu nema eksplicitnih odredbi o bezbednosti žena, ali se spominju aktivnosti koje se odnose na bezbednost, npr: *rekonstrukcija i asfaltiranje ulica, uređenje trgova i postavljanje pešačkih ograda, usporivača saobraćaja, semafora, javnih česmi, osvetljenje i održavanje osvetljenja, uređenje poljskih puteva, obala reke, izgradnju pešačkih staza i parking prostora, obezbeđivanje starih i izgradnja novih mostova.* (Program razvoja Grada Kruševca)

Savet za bezbednost – Osnovan odlukom Skupštine Grada 28. decembra 2016.¹⁴ Ima 16 članova, koji se biraju iz redova lokalne samouprave, policijskih i pravosudnih organa, zdravstvenih, socijalnih i obrazovnih ustanova, Vojske Srbije, zajednice nacionalnih manjina i verskih zajednica. Savet nije aktivan. I u drugim gradovima okruga ova tela nisu aktivna ili nisu ni osnovana.

---

¹² chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://euintegracije.skgo.org/upload/Document/Doc/2013_09/Povelja_WEB_2_strane.pdf

¹³ Zakon je donet 2016, a primena je počela 1. juna 2017.

¹⁴

Odeljenje za poslove odbrane i vanredne situacije, Kruševac – Na zvaničnoj internet prezentaciji dat je pregled aktivnosti, kontakt podaci, navedene su funkcije i imena osoba, koje vode ovo Odeljenje.

Okružni Štab za vanredne situacije – Na internet prezentaciji se, uz podatke o štabu, kontakt telefone i adrese, nalazi i uputstvo za slučaj elementarnih i drugih nesreća, npr: klizišta i odroni, neeksplozivna ubojna sredstva, nuklearne i radiološke nesreće, poplave, požari, sneg i niske temperature, tehničko tehnološke opasnosti, terorizam, priručnik za ponašanje u vandrednim situacijama, zemljotresi, vodič kroz prava osoba sa invaliditetom u Rasinskom okrugu, Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, Pravilnik o medicinskim pomagalicama.

Civilni sektor i pitanje bezbednosti žena – dosadašnja istraživanja, projekti, aktivnosti

Udruženja žena Peščanik, 2000, prva je ženska grupa u okrugu sa misijom osnaživanja žena da traže svoja prava i zagovaranja za unapređenje rodne ravnopravnosti. Aktivne su i sledeće ženske grupe: *Romani cikna*, koju su 2010. osnovale aktivistkinje za prava Romkinja i *Alternativni centar za devojke*, 2012. koji se bavi pravima mladih žena, obe u Kruševcu, *Ž kao žena i kao Župa*, Aleksandrovac, *Kaliopa*, Brus, *Teuta* i *Ženska inicijativa*, Trstenik, kao i neformalne ženske grupe u Trsteniku, Varvarinu i Čičevcu. Pojedini aspekti ženskih prava bave se i druge organizacije, npr. *Mlado srce*, Trstenik, *Okular*, Čičevac i *Edukativni centar*, Kruševac, kao i savezi osoba sa problemima sluha i vida.

*Bezbednost mladih Roma i Romkinja u Kruševcu*¹⁵ - Aktivistkinje NVO *Romani cikna*, 2017. anketirale su 100 mladih Roma i Romkinja u Kruševcu. Više od polovine ispitanih kazalo je da se najnebezbednije oseća van naselja u kojem živi. „*Strah me kada radim na njivi da me neko ne siluje.*“ (strana 16), „*Doživela sam jako neprijatne situacije... jer su me napadali van naselja.*“

Bezbedna žena – bezbedna zajednica – Projekat, koji je 2015. realizovalo *UŽ Peščanik* uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji. Sprovedena je kampanja za unapređenje bezbednosti žena i anketirano je 100 žena o ličnom osećaju bezbednosti. Izrađena je Mapa ženskih prava, odnosno bezbednosti žena u okrugu, koja sadrži 20 pokazatelja / preduslova za unapređenje položaja žena.

Bezbedna žena – slobodna žena – Projekat, koji *UŽ Peščanik* realizuje od 2019. uz podršku *Fondacije Kvinna till Kvinna* obuhvata, između ostalog, istraživanja o bezbednosti žena, edukaciju javnosti o pitanjima bezbednosti i jačanje kapaciteta aktivistkinja u okrugu za bavljenje temom bezbednosti.

*Lična sigurnost i bezbednost građanki i građana u Rasinskom okrugu tokom pandemije virusa korona*¹⁶ – Publikacija iz 2023. sa nalazima istraživanja sprovedenog uz podršku *Balkan Trust Fund* o dostupnosti zdravstvene zaštite građankama i građanima tokom pandemije korona virusa u cilju unapređenja planova zaštite javnog zdravlja i zdravstvene bezbednosti u lokalnoj zajednici.

¹⁵ <https://romanicikna.org.rs/aktivnosti/nalazi-istrazivanja-bezbednost-mladih-roma-romkinja-u-krusevcu/>

¹⁶ <https://udruzenjepescanik.org/izvestaji/licna-sigurnost-i-bezbednost-gradjanki-i-gradjana-u-rasinskom-okrugu-tokom-pandemije-virusa-korona/>

Istraživanje UŽ Peščanik o stavovima žena o rodno zasnovanom nasilju i njihovom iskustvu sa porodičnim nasiljem i službama zaštite¹⁷, 2023. - u okviru projekta „Unapređena prevencija – bolja zaštita“, uz podršku Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) i Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ). Zaključeno je da su neophodni veća posvećenost institucija zaštiti žena od nasilja i više rada, kroz kampanje i informisanje javnosti o rodno zasnovanom nasilju, na prevenciji.

Potrebni su nam bezbedni javni prostori¹⁸ - Istraživanje, 2022-2023, o bezbednosti žena u javnom prostoru u Kruševcu nastalo je u okviru istoimenog projekta, koji je trajao 8 meseci i realizovan je uz podršku UN Women Agencije za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u cilju definisanja preporuke i razvijanja alati za unapređenje bezbednosti i sigurnosti žena u javnom prostoru u Kruševcu.

SADRŽAJ RADIONICA / RAZGOVORA SA ŽENAMA

U jesen i zimu 2025 – 2026 razgovarale smo sa 66 žena u Rasinskom okrugu o temi bezbednosti i o njihovom ličnom osećaju bezbednosti. Razgovorima su prethodile pripreme i dogovori sa saradnicama koje su ih organizovale u svojim sredinama. Uvek kada je bilo moguće i izvodljivo obavljani su u krugu, tako da su učesnice mogle da vide i obraćaju se jedna drugoj i moderatorki / moderatorkama. Nakon uvodne reči i izlistavanja pravila razgovora (*Isključeni ili utišani mobilni telefoni, nema glupih pitanja i razmišljanja, niti ko je u pravu a ko nije, poštujemo tuđe vreme, ne sedimo na svojim potrebama*), učesnice su dobile priliku da definišu očekivanja od skupa. Između ostalog navodile su: „*Da razmenimo informacije*“; „*Da naučim nešto*“; „*Da provedem vreme korisno i pametno*“; „*Imam potrebu da se angažujem u zajednici više nego do sada*.“

Učesnice su potom bile pozvane da kažu na šta ih asocira reč *bezbednost*. Deo radionice bio je posvećen preporukama i načinima za međusobnu podršku. Na kraju radionice rađena je evaluacija i prikupljane su preporuke za dalje.

Sastanke bi facilitirale dve aktivistkinje. Dok je jedna moderirala razgovor, druga je vodila beleške koje su kasnije korišćene prilikom izrade ove publikacije. Sastanci su trajali 2 do 3 sata u atmosferi, koja je uprkos teškim iskustvima, koja su se mogla čuti tokom razgovora, bila većinom prijatna. Učesnice su, prema našem sudu, bile saradljive i otvorene za deljenje informacija i mišljenja.

---

¹⁷ [Istrazivacki-rezultati-Pescanik_2023-FINALNA-VERZIJA.pdf](#)

¹⁸ <https://udruzenjepescanik.org/izvestaji/potrebni-su-nam-bezbedni-javni-prostori-2/>

Sa 6 meštanki sela Boturići, opština Aleksandrovac susrele smo se 20. oktobra 2025. pre podne, u seoskom ugostiteljskom objektu, u kojem u to vreme nije bilo nikoga osim nas. Popodne smo otišle u susedni Brus na sastanak sa 9 aktivistkinja i saradnica organizacije Kaliopa, koji je održan u prostorijama Udruženja penzionerki i penzionera. 24. oktobra posetile smo Varvarin i u sportskoj hali za naš susret sa 9 žena domaćini su uredili prigodan prostor, u kojem smo nakon razgovora i ručale. 29. oktobra u prostorijama Udruženja žena Peščanik okupilo se 11 predstavnica ženskih grupa iz Kruševca. Dan kasnije, 30. oktobra već smo bile u Trsteniku i opet je susret, sa 11 žena, organizovan u restoranu u sali koja nam je obezbeđivala privatnost. Sa 5 meštanki sela Modrica razgovarale smo u tamošnjem Domu kulture, u kojem je za tu priliku furuna¹⁹ posle dugo vremena, bila zagrejana. I najzad, 28. januara 2026. u saradnji sa organizacijom Okular, u njihovom prostoru, organizovale smo razgovore sa 14 aktivistkinja i građanki Čičevca i Stalaća.

Opšta zapažanja učesnica o bezbednosti

Na osnovu onoga što su učesnice sastanaka kazale nije bilo teško zaključiti da imaju izražen osećaj nebezbednosti na svim poljima. Naprimer, jedna od njih je rekla: „U celoj Srbiji bezbednost je 0.“ Učesnice su svesne razlike između pojma i koncepta bezbednosti po sebi i ličnog osećaja bezbednosti. Smatraju da je osećaj bezbednosti odnosno nebezbednosti promenljiv i da zavisi od, kako navode „*okolnosti, godina života, životne faze, od odgovornosti onih koji vode zajednicu i koliko se oni stvarno staraju o dobrobiti građana i građanki.*“. U vezi sa tim, jedna učesnica na primer, kaže: „*Bezbednost je kako se osećam kad idem od drugarice kući kasno uveče, da li se plašim, kako se osećam u zajednici u kojoj živim, kako mi je na ulici, ali i kako mi je na internetu.*“. Sagovornice veruju da su granice ličnog doživljaja bezbednosti i nebezbednosti porozne. Vlast je ta koja je odgovorna za bezbednost građana i građanki. Svojim činjenjem i nečinjenjem, ona tu granicu pomera. To čine i građani i građanke svojim pristajanjem i/ ili nepristajanjem na nešto, odnosno reakcijama na poteze vlasti:

„*Podignut je prag tolerancije na nebezbednost.*“

„*Nemam asocijaciju na bezbednost, nego na nebezbednost.*“

„*Niko se ne trudi da budemo bezbedne, ni lokalna samouprava ni policija, oni najmanje, oni su izvor nebezbednosti.*“

Sagovornice smatraju da su građanke i građani svuda nebezbedni, na ulici, na radnom mestu, u institucijama. („*Meni je pre neku godinu neko provalio u kuću. Ni dan danas policija ne zna ko je to uradio. Ili zna, a pretvara se da ne zna.*“)... Kažu da su deca posebno nebezbedna. Navode i nebezbednost romske manjine, osoba sa invaliditetom. „*Ova zemlja je bukvalno rasturena. Sve je nebezbedno. Voda, vazduh, zemlja, hrana, ovde postoji systemska nebriga za građane i građanke. Šta je sa starim osobama, samačkim domaćinstvima?*“

---

¹⁹ Furuna je vrsta peći, koja je često ozidana ciglom i ima jedan otvor, ložište čija veličina zavisi od veličine same furune.

Prema mišljenju učesnica sastanaka, žene ugrožavaju i desnica, zaostalost, konzervativizam. Navode i prisilne brakove, nebezbednost devojčica, dece uopšte, ekonomsku nebezbednost, „građevinsku mafiju“: „*Od pada nadstrešnice osećam se nebezbedno, stalno gledam gore.*“

Umesto zaključka:

„*Ovde vlada opšta anksioznost. Mi imamo strah od straha i zato smo nebezbedne.*“

Rodno zasnovana diskriminacija i nasilje

Tokom razgovora sa aktivistkinjama i građankama zapažamo da one prepoznaju posebnu ugroženost i rizike po žene od rodno zasnovanog nasilja: „*Slučajevi nasilja prema ženama su uvek veliki problem. Muškarci vrše nasilje, nebezbedne smo od muškog nasilja, svuda, a najviše u kući.*“ Prepoznaju i (ne)odgovornost države na sprečavanju i suzbijanju nasilja: „*Ne pokreću se krivični postupci protiv nasilnika, krivične prijave se neretko odbacuju.*“ Primećuju i nedostatak nužnog skloništa i prve pomoći: „*U Rasinskom okrugu postoji prihvatilište za žene, ali ne i sigurna kuća, nema kriznog centra. Besplatna pravna pomoć ne funkcioniše.*“

Svesne su da nasilje prema ženama nije slučajno niti izolovana pojava već da ima veze sa sveopštim nasiljem u društvu, koje često, kako kažu, čine i sami državni organi i institucije. Neke sagovornice izražavaju zabrinutost za ponašanje generacija koje dolaze, naročito za ponašanje mladih muškaraca. „*Pitam se na koga se ugledaju, ko su im uzori, plašim se da nisu huligani na sportskim terenima i siledžije po ulicama.*“ Učesnica radionice u Trsteniku priča šta joj se nedavno dogodilo: „*Gledam televiziju u stanu. Onda čujem nekakvu buku, pogledam kroz prozor, nekoliko mladih muškaraca sedi na klupi baš ispod mog prozora i galami. Zamolim ih da se utišaju, a oni me opsuju.*“

Sloboda izražavanja

Značajan broj učesnica radionica smatra da „*ljudi ne smeju da kažu šta misle*“, naročito u javnosti, jer se boje da će snositi određene posledice. Veruju da se građani i građanke, suzdržavaju od slobodnog izražavanja nezadovoljstva, naročito oni koji su zaposleni u državnim institucijama, jer se plaše otkaza, premeštanja na niže radno mesto, nemogućnosti da dobiju posao, smanjenja plate, mobinga: „*Nemoguće je dobiti posao ako nisi član / članica vladajuće partije. Ucenjuju, ne produžavaju ugovore o radu, udaraju na porodice, na ranjivost, zaplašuju građane i građanke.*“ „*Na slavi su mi rekli: Blokaderko!, valjda mislili da će me uvrediti.*“ „*Nema sastanka sa neistomišljenicama. Ranije je to postojalo.*“ „*Dobila sam prijavu zbog ostavljanja informativnog stranačkog materijala u sandučiće. Napisali su „lako zapaljivi materijal“.*“

Zaključuju da se država putem medija, ali i ucenama, nepridržavanjem ugovora zaposlenima, otpuštanjima, neisplaćivanjem zaradama bavi proizvodnjom straha kako bi oni koji vladaju opstali na vlasti. Ljudi su zastrašeni, šapuću, ne smeju glasno da iskažu mišljenje: „*Predsednik naše opštine je D., ali pitanje je ko stvarno upravlja gradom. Kruševac?*“

Ko nas / šta nas truje?

Učesnice radionica su nam, u Čićevcu, Varvarinu i Aleksandrovcu, skrenule pažnju na divlje deponije koje zagađuju vazduh, posebno tokom leta kada se otpad koji se tamo sakuplja zapali i pepeo stiže do naselja. Uprkos obraćanju lokalnim upravama i kampanjama, koje su vodile nevladine organizacije i aktivni građani i građanke, deponije su ostale otporne na glasove protivljenja, opstaju i nastavljaju da truju stanovništvo pomenutih gradova. U Varvarinu dodatni rizik predstavlja obližnja fabrika peleta koja takođe zagađuje vazduh. Problem je i nestašica vode u pojedinim naseljima (naročito Brus) i nekontrolisana i neadekvatna upotreba pesticida i herbicida (Brus, Aleksandrovac).

Ko i kako vodi institucije i ustanove?

U razgovoru, učesnice često izražavaju nezadovoljstvo radom institucija. Zaposlenima u institucijama zameraju neljubaznost, neempatičnost, nezainteresovanost. *„Bio je kupljen autobus da prevozi decu sa invaliditetom u školu, ne zna se šta se desilo sa njim; članice udruženje udruženja roditelja dece sa smetnjama u razvoju nikada nisu mogle da koriste taj autobus. Autobus su koristili svi osim onih kojima je bio namenjen.*

Već smo navele slučaj učesnice radionice o provali u kuću i krađi, koju policija nikada nije otkrila. Ne samo ona, već i druge sagovornice smatraju da su *“izvor nebezbednosti stručni kadrovi koji su svuda postavljeni da vode određene institucije, ustanove.* Posebno su nezadovoljne radom policije, naročito postupanjem policije prema učesnicama studentskih i građanskih protesta za koje kažu da je *nasilno i neprimereno.* *„Najveća sramota danas je biti zaposlen u policiji. Pitam se da li je to što je obuklo uniformu uopšte policija ili su to kriminalci.“*

Ulice i saobraćaj

„Ulice su izrovane.“

„Preko puta vrtića je bandera na vrhu su namotani kablovi i visi neka kutija, neki navodno novi operater postavlja kablove, prolaze deca, roditelji sa malom decom, ulica je raskopana.“

“Nedostatak asfalta otežava nam život, u blatnjavim cipelama idemo na posao.”

„Putem Aleksandrovac – Jošanička Banja, vozi se brzo i bahato, a mnoge kuće su pored puta neobezbeđene i nema trotoara.“

„Putna mreža je loša.“

„Saobraćajna rešenja su loša: u centru su sve ulice jednosmerne.“

„Nema parking prostora. Vozači se parkiraju gde stignu.“

„Raskrsnice se ne održavaju, često se od grana drveća ne vide saobraćajni znaci.“

„Ulice su uske.“

Ako svetli Kneginje Milice ne svetli Radoja Krstića. Sutra je obrnuto.

Ovu rečenicu čule smo od sagovornica iz Trstenika. Odnosi se na neredovno snabdevanje električnom energijom, što je problem koji su spominjale sagovornice u svim mestima u kojima su organizovanome radionice. Kažu da ulično osvetljenje postoji samo u centralnim delovima grada ili naselja, a kako se ide prema periferiji, sijalice su polomljene ili ne rade ili nema ni bandera za svetlo. Problem je posebno izražen u seoskim naseljima.

Život na seoski način

Osim već onih koje smo navele napred, u Rasinskom okrugu postoje i drugi brojni bezbednosni problemi i rizici. Naprimer, izlivanje kanalizacije (Brus i selo Modrica), nemogućnost ili ograničeno kretanje stanovnika i stanovnica seoskih i prigradskih naselja zbog nedovoljnog broja autobuskih linija i (ne)ispravnosti autobusa: „*Lokalni polasci se stalno ukidaju... slaba je veza sa selima, npr. Kriva Reka, Osredci (opština Brus)... ukinut je jedan od polazaka prema Kruševcu. A i autobusi koji saobraćaju, pitanje je koliko su ispravni.*“

Kao bezbednosni rizici u zajednici prepoznati su i loša infrastruktura, urušene zgrade, starost zgrada, fasade sa kojih otpadaju malteri. Javni prostori nisu (dovoljno) dostupni osobama sa invaliditetom. Napušteni psi predstavljaju pretnju usamljenim prolaznicama, naročito u poznim satima, na primer onima koji se vraćaju iz večernjih i / ili noćnih radnih smena. „*Ja mislim da ta naša firma, koja se bavi napuštenim psima, zbrinjava pse tako što ih sa teritorije Trstenika odveze na teritoriju Aleksandrovca, pa kad tamo građanima prekupi, onda ih vrati u Trstenik.*“ U Brusu postoji problem sa informisanjem građana i građanki, nedostupni su TV kanali N1 i Nova S. Značajni su rizici i od poplava koje su naprimer, u selu Modrica više puta rušile most. I kada smo kod sela Modrica, da kažemo da prema izjavama naših sagovornica u seoskim sredinama ne postoji društveni život, jer su domovi kulture u kojima se svojevremeno obavljala živa aktivnost, uglavnom zatvoreni, nema ko da održava prostor, nema grejanja. Saveti mesnih zajednica su, takođe, sve neaktivniji, a vlast ne organizuje izbore za nove savete. Seoske sredine susreću se sa kontinuiranim osipanjem stanovnika, sa smanjenjem broja učenika i nastavnika u školama, pa nije retkost da jedan razred pohađa samo po jedan učesnik ili učesnica, kao i da se nastava organizuje istovremeno za učesnike / učesnice različitih razreda.

Vrata zdravlja nema ko da otvori. Ili neće.

Pitanje zdravlja ispostavilo se da je od posebne važnosti u razgovorima sa ženama, što je i razumljivo. Jedna od naših sagovornica je, kako kaže, članica Odbora za zdravlje u jednom od gradova okruga, ali se Odbor ne sastaje. Učesnice radionica smatraju da je zdravstvo jedna od najkritičnijih tačaka u društvu „*a reč je o ljudskim životima i to bi barem moralo da bude dovoljno dobro da građani i građanke imaju neku sigurnost.*“

Ali, nije. Naše sagovornice prepoznaju veliki broj problema u obezbeđivanju zdravstvene zaštite. Prva grupa problema odnosi se na nedovoljan broj lekara, zdravstvenih radnika, službi, opreme. „*Nemamo zubara, nemamo porodilište, sve se svelo na dva lekara opšte prakse za celu opštinu.*“ (navedeno u Brusu).

„Imamo jednu ginekološkinju i to još za koju godinu, jer ona treba da ide u penziju. Moramo da idemo za Kruševac na preglede i dugo čekamo na dijagnozu.“

„Nalazi za Papa test se šalju u Kruševac, a odatle veoma kasne.“

„Jedan ginekolog pokriva dva grada.“ (Aleksandrovac i Brus).

„Patronažne sestre nemaju službeni automobil, nego koriste sopstveni kada idu u medicinske posete van grada.“ (Varvarin)

Druga grupa problema odnosi se na (ne)brigu lokalnih zvaničnika odnosno lokalnih samouprava za funkcionisanje javne zdravstvene zaštite.

„Ne postoje papuče u ginekološkoj ordinaciji niti ima gde da se spusti ili okači odeća. Nema paravana, prijemna kancelarija nije izdvojena, kada neko otvori vrata vidi se šta se dešava u ordinaciji.“

„2018 u našoj opštini (Aleksandrovac) su kupljena 3 ginekološka stola, od toga 2 za osobe sa invaliditetom. Ne zna se šta je sa njima, samo je jedan sto aktiviran.“

„Bolnica nije dostupna osobama sa invaliditetom.“

„Lift u zgradi ginekologije u Domu zdravlja, koji je svečano pušten u rad marta 2024. zapravo je van funkcije i ne koristi se, jer nikada nije dobio upotrebnu dozvolu.“

Nebriga države i institucija za reproduktivno žensko i zdravlje uopšte u Rasinskom okrugu ogleda se u činjenici da je pre nekoliko godina bolnica u jednom od gradova okruga neko vreme bila zatvorena zbog nekih uslova, a nije retkost da nema ni grejanja.

Učesnice radionica su imale šta da kažu i o odnosu zdravstvenih radnika prema pacijentkinjama i pacijentima. Naprimera, to da građani i građanke neretko u jednom domu zdravlja „poljube vrata“²⁰ lekarske ordinacije, koja je zaključana iako znaju da je lekar unutra. Veruju da nije raspoložen za rad pa se pretvara da „nije tu“. Doktorica u drugom gradu „nema radno vreme, nego radi po slobodnom nahođenju“. I još: „Kad zovemo hitnu pomoć i potrebno nam je sanitetsko vozilo, često kažu „nema“. Možda „nema“, ali mislim da i kada ima, neće da ga pošalju.“

Siromaštvo ima žensko lice

Govoreći o bezbednosnim rizicima koji utiču na ekonomsku bezbednost i lični osećaj ekonomske (ne) bezbednosti, sagovornice navode siromaštvo, niske plate, nizak životni standard većine stanovništva. Brinu zbog zatvaranja preduzeća i fabrika i kontinuiranog smanjenja broj zaposlenih u firmama. „U Pompeji (Brus) ostalo je da radi svega 39 žena od nekada velike fabrike veša i čarapa, a ništa novo se ne otvara.“ I dalje postoji rad na crno i davanje plate na ruke. Veliki problem je zapošljavanje na partijskoj osnovi: *Ako nisi članica vladajuće stranke nećeš dobiti posao*. Zaposlenja su uglavnom, kažu sagovornice, po ugovoru o radu koji se stalno moraju produžavati, a da bi se to dogodilo, od zaposlenih se traži lojalnost vladajućoj stranci, što znači siguran glas, odlazak na takozvane mitinge podrške i botovanje za stranku/e.

---

²⁰ Kolokvijalni izraz za zatvorena vrata, nemogućnost da se stigne do nečega ili nekoga.

Problemi se ogledaju i u neusklađenosti školskog obrazovnog sistema i potrebnih kadrova. „Nikada se nije dogodilo kao sada da se samo nekoliko učenika prijavilo za upis u Poljoprivrednu školu, po kojoj je inače Aleksandrovac poznat s obzirom da je vinogradarski kraj. Nema dece. Devojčice se ne zadržavaju ovde, ne ostaju u gradu, odlaze drugde da se školuju i onda se ne vraćaju. Školski sistem, dakle, nije razvijen. Postoji privatna medicinska škola, ali je pitanje kakvog je kvaliteta.“

II Deo:

Kapaciteti ženskih grupa i tela i mehanizama za rodnu ravnopravnost u Rasinskom okrugu

U okviru teme bezbednost žena u Rasinskom okrugu organizovale smo i sastanak Mreže žena Rasinskog okruga, na kojem smo sumirale zaključke do kojih smo došle tokom razgovora sa učesnicama 6 radionica u gradovima okruga, ali smo otvorile prostor i za razmenu informacija i promišljanje o kapacitetima organizacija u ovom delu Srbije i bezbednosti aktivistkinja.

Ključne reči:

Prostor;

Kapacitet;

Lobiranje i lični kontakti;

Input, motivacija, inspiracija;

Kovid;

Kontinuitet;

Formalizacija;

Šta ženske grupe i aktivistkinje imaju?

Imale smo prostor ranije, sada nemamo, uzeli su nam ga, lokalna uprava ga je uzela. Trenutno smo samo nas 2 aktivne u organizaciji, ostale nisu. Na godišnjem nivou dobijamo 50.000 RSD od opštine. Mi smo u zimskom snu, treba da se malo probudimo, međutim atmosfera u društvu je loša, ništa ne funkcioniše, ljudi na vlasti samo žele da ostanu što duže na vlasti, ništa drugo ih ne zanima.

.....

Radimo jedino kad stigne nešto iz većih gradova, koji nas ponekad pokrenu da nešto uradimo. Nismo konkurisale nigde, ništa, sem što saradjujemo sa vama. Ne znamo koji nam je kapacitet, kad žene dođu mi se šokiramo kad vidimo koliko ih je došlo. Radimo jedino kad stigne nešto iz većih gradova, koji nas ponekad pokrenu da nešto uradimo.

.....

U našem gradu, niko ne pokriva pitanje rodne ravnopravnosti. Neke organizacije se bave ekologijom. Jedna ženska grupa ima 2 članice, one nisu organizacija. Druga ženska grupa pokriva starije osobe i romsku populaciju. Za zdravlje ima nekoliko organizacija, za poboljšanje položaja žena i za podizanje

kapaciteta žena ne postoji ništa. Ne pada nam napamet da osnivamo organizaciju. Mi želimo da ostanemo neformalna grupa.

.....

Postojimo od 2010. Imale smo prostor, projekte. Sa kovidom se situacija znatno promenila, jedna po jedna žena je odustajala, izgubile smo prostor, poslednjih 5 godina imale smo ukupno oko 10.000 evra. Sada nemamo prostor. Samo smo nas dve aktivne. Možem ad hok da pozovemo određeni broj žena, 5 do 10, da se nešto uradi. Od ove godine mi se čini da stvari mogu da krenu na bolje. Za prostor se možda otvaraju neke mogućnosti, to nam je važno. Tehnika nam je stara. Zainteresovanost postoji, ali ljudski kapaciteti nisu veliki.

.....

Imamo 5 do 6 žena koje su aktivne, mogu da budu još aktivnije, prihvaćene su u zajednici. Imamo dobre kontakte sa ženama koje rade u školama, sa nekoliko drugih organizacija u gradu koje se doduše bave drugim temama, ali važno je da imamo te kontakte. Čak koristimo i prostor jednog udruženja kada organizujemo aktivnosti. Imamo nekoliko urađenih projekta, nisu prošli kod donatora.

.....

Prve 3 godine su nam bile dobre, do korone, korona je dosta ljudi i organizacija uništila, došlo je do promene vlasti, lični kapaciteti su takođe bili problem. Imale smo prostor koje smo samo mi koristile, izgubile smo ga. Nikakva saradnja sa lokalnom upravom ne postoji. Na čelu organizacije je žena koja se njome i ne bavi, radi neke druge stvari sa potpuno drugom ciljnom grupom. Nikako to da rešimo.

.....

Mesna zajednica je u redu, ustupa prostor svima za sastanak, dakle možemo uvek tamo nešto da organizujemo. Nije problem ni sa lokalnom upravom,.

A šta im je potrebno?

- Podrška. Neki projekat. Inspiracija, motivacija.
- Da uradimo neku vidljivu stvar.
- Mesto da sednemo, da možemo da se okupimo. Bitan je kontinuitet. Pisanje projekata.
- Značilo bi nam da neko pogleda projekte, da ih unapredimo.
- Ne usuđujemo se da registrujemo organizaciju. Razmišljala sam o tome, ali za sada nemamo kapaciteta za to. Možda sledeće godine. Videćemo.
- Mi smo mali, lokalni, ali veliki su nam apetiti. Meni se čini da nam treba formalizacija. Žene u selu su aktivne, ima puno talentovanih, kreativnih žena, želimo mesto na kojem možemo da se okupljamo i razgovaramo, želimo da se nečim bavimo, da radimo i da se osnažujemo. Videćemo posle nove godine kako da se organizujemo.

Čemu / Kome služe tela i mehanizmi za rodnu ravnopravnost?

Aktivistkinje ženskih prava, odnosno članice Mreže žena Rasinskog okruga uverene su da tela i mehanizmi za rodnu ravnopravnost ne služe ničemu i nikome. Jedna od učesnica sastanka kazala da je u njenom gradu, Savet formiran, ali na papiru, članica njene grupe je imenovana u to telo, ali niko je nije zvao ni na kakav sastanak. Druga aktivistkinja kaže: *“Savet nije osnovan. Lice nije imenovano. Komisija je radila do 2015, 2016. Nismo imale velikog efekta, a oni još manje. Skupštinsko telo i sada postoji, Komisija za rodnu ravnopravnost, ali se ne sastaje uopšte, u stvari sastala se jednom i to sa jednom tačkom dnevnog reda - Upoznavanje članova komisije.”* Aktivistkinja Mreže, koja je ujedno i članica lokalne Komisije za rodnu ravnopravnost, koja je formirana početkom 2024. nakon lokalnih izbora u decembru 2023. kaže da su imali samo 1 sastanak.

Evo i drugih tvrdnji:

“Imamo komisiju, za čiji rad nije predviđen nikakav novac iz budžeta. Učesnice sastanaka dobijaju dnevnicu u iznosu od 1500,00 RSD.”

“Formirano je telo svojevremeno, tadašnja pravnik u opštini se dosta lično založila. Međutim, predsednica nije sazivala sastanke, imala sam utisak da nije znala šta Komisija uopšte treba da radi.”

Još komentara članica Mreže RO na rad tela i mehanizama za rodnu ravnopravnost

Sve je to formalno i deklarativno.

Teško je da tela budu skupštinska i da rade, treba da budu izvršna, da prate budžet.

Zakonski osnov, praćenje zakona, nije im stalo ni do čega.

Nema novca niti je opredeljen iz budžeta.

UMESTO ZAKLJUČKA

Ako bismo imale zadatak da opišemo lokalnu zajednicu u ovom delu Srbije, mogle bismo da kažemo da je reč o jednoj neslobodnoj i veoma siromašnoj sredini, u kojoj su zagađeni vazduh, voda i zemlja i:

- u kojoj su institucije uključujući policiju i pravosuđe lojalne državnim, odnosno partijskim strukturama, a ne građankama i građankama;
- u kojoj se rad tela i mehanizama za rodnu ravnopravnost može opisati rečima: formalan i deklarativan;
- iz koje stručnjaci i stručnjakinje odlaze u potrazi za boljim uslovima života i rada;
- u kojoj vlast ucenjuje i plaši građanke i građane;
- u kojoj su centar i periferija dva pola iste (ne)bezbednosti;
- u kojoj na svim nivoima i na svim mestima vladaju nasilje i nekažnjivost nasilja uz slavljenje ratnih zločinaca;
- u kojoj postoji frapantna nebriga o budućim generacijama koja se ogleda u potpunom odsustvu brige za zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja i brige za reproduktivno žensko zdravlje;
- i u kojoj određeni potencijal za aktivizam postoji, ali ne i prostor za rad, finansiranje, podrška.

Šta treba / mogu da urade lokalne uprave?

- Da donesu lokalne planove za unapređenje ravnopravnosti i ženskih prava;
- Da uspostave rad saveta za bezbednost i rad tela i mehanizama za rodnu ravnopravnost;
- Da saniraju porušene obale reka;
- Da uredе kanalizacionu mrežu u naseljima;
- Da povećaju bezbednost u saobraćaju izgradnjom kružnih tokova, postavljanjem semafora, saobraćajnih znakova i obeležja i usporavača saobraćaja tamo gde je to potrebno;
- Da razmotre aktivne autobuske linije i prilagode polaske uključujući i uvođenje novih linija i polazaka potrebama različitih kategorija stanovništva;
- Da evidentiraju objekte bez upotrebne dozvole i preduzmu radnje da se propusti otklone;
- Da izgrade trotoare ili pronađu druge načine da se kretanje pešaka učini bezbednijim;
- Da evidentiraju postojeće domove kulture u seoskim naseljima, osposobe ih, obezbede grejanje i učine ih dostupnim građanima i građankama;
- Da obezbede prostor za rad ženskih grupa;
- Da uključe ženske grupe u mere i aktivnosti za borbu protiv nasilja prema ženama i koriste već postojeće dobre prakse koje su ženski specijalizovani servisi razvili u pružanju podrške i zaštite ženama sa iskustvom rodno zasnovanog nasilja;
- Da uključe ženske grupe i u druge javne aktivnosti od važnosti za lokalnu zajednicu.

Šta treba / mogu da urade ženske grupe?

- Da osnuju tim koji bi koordinirao komunikaciju među grupama i sa aktivistkinjama i postao neka vrsta tela za praćenje javnih politika u zajednici;
- Da razmotre kako funkcioniše gradski prevoz i da li je prevoz školske dece pokriven i bezbedan jer gradovi imaju obavezu da to regulišu;
- Da organizuju određene zajedničke akcije i doprinose izgradnji aktivističke zajednice;
- Da kontinuirano informišu zajednicu o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti;
- Da uključuju mlade sugrađanke u akcije i aktivnosti koje preduzimaju i sprovode;
- Da rade na povezivanju žena iz različitih sredina i različitog backgrounda;
- Da budu međusobno solidarne i empatične.

Šta treba / mogu da urade građanke i građani?

- Da se organizuju i povežu sa udruženjima građana i građanki u cilju zajedničkog nastupa prema lokalnim upravama;
- Da zahtevaju odgovornost i profesionalnost od institucija i dosledno sprovođenje zakona;
- Da budu međusobno solidarni;
- Da se politički obrazuju i unapređuju svoja znanja o ljudskim pravima;
- Da se ne boje politike. Politika je javna delatnost i neodvojivi deo naših života i od nje zavisi kvalitet naših života. Svako može i treba da se bavi politikom.
- Da budu glasni. I da glasaju.

UŽ Peščanik je ženska nevladina organizacija osnovana 2000. u Kruševcu sa misijom osnaživanja žena, podrške ženskom samoorganizovanju i javnog zagovaranja za unapređenje položaja žena u kući, na poslu i u javnom životu. *Peščanik* je inicijator i jedna od osnivačica *Mreže žena Rasinskog okruga* i članica *Ženske mirovne mreže Kosova i Srbije*, *Mreže žena Evrope protiv nasilja* (WAVE), *Mreže Žene protiv nasilja* u Srbiji i *Mreže Žena u crnom*. (Više o UŽ Peščanik na www.udruzenjepescanik.org)

SOS telefon Udruženja žena Peščanik od 2009. obezbeđuje emotivnu, konsultativno-informativnu i pravnu podršku za žene sa iskustvom nasilja u porodici. Broj SOS telefona je 066 006 606, a radno vreme od 12.00 do 18.00h radnim danima i od 11.00 do 15.00h subotom.

Mreža žena Rasinskog okruga, 2010. je neformalna koalicija ženskih grupa i individualnih aktivistkinja ženskih prava u Rasinskom okrugu, koja se bavi političkim, ekonomskim i osnaživanjem žena za izgradnju mira i borbu protiv nasilja, podsticanjem ženskog samo-organizovanja i zagovaranjem za promene javnih politika u korist rodne ravnopravnosti. Članice *Mreže* su *Kaliopa*, *Brus*, *Ž kao žena i kao Župa*, *Aleksandrovac*, *Mlado srce*, *Trstenik*, *Romani cikna*, *Kruševac*, neformalne grupe žena u *Trsteniku*, *Varvarinu* i *Ćičeviću*, individualne aktivistkinje ženskih prava i *UŽ Peščanik*.
